

Zdzisław Głowacki

CHEMIA

Ćwiczenia dla licealistów

Chemia organiczna **2b**
Zakres podstawowy i rozszerzony

Odpowiedzi i rozwiązania zadań

Rozdział 4

Fluorowcopochodne (halogenopochodne) węglowodorów

Zadanie 4.1.

Nazwa związku	Wzór związku	Temperatura wrzenia
metan	CH ₄	-161
chlorometan	CH ₃ Cl	-24
bromometan	CH ₃ Br	5
jodometan	CH ₃ I	43
chloroetan	C ₂ H ₅ Cl	12
1-chloropropan	C ₃ H ₇ Cl	47
1-chlorobutan	C ₄ H ₉ Cl	78
1-chloropentan	C ₅ H ₁₁ Cl	106
dichlorometan	CH ₂ Cl ₂	57
trichlorometan	CHCl ₃	62
tetrachlorometan	CCl ₄	77

Przykładowe wnioski:

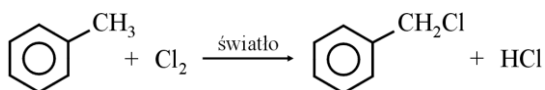
- 1) Temperatura wrzenia rośnie wraz ze wzrostem liczby atomowej podstawnika – atomu chlorowca.
- 2) Temperatura wrzenia rośnie wraz z długością łańcucha węglowego chlorowcopochodnej.
- 3) Temperatura wrzenia rośnie wraz z liczbą atomów chlorowca.
- 4) Obecność atomu chlorowca znacznie podwyższa temperaturę wrzenia.

Zadanie 4.2.

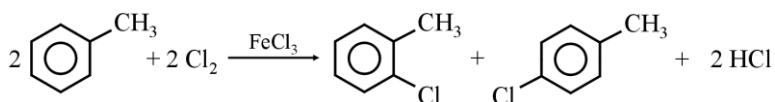
- a) Kolejno:
  - 2-chloro-3-metyloheksan; chlorek II-rzędowy
  - trans*-2,3-dichloropent-2-en; chlorek II-rzędowy
  - 4, 5-dibromopent-1-en; bromek I-rzędowy
  - trans*-1, 2-dibromocyklobutan; bromek II-rzędowy

Zadanie 4.3.

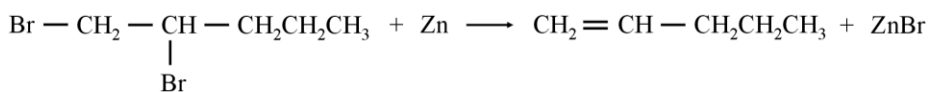
- a) substytucja rodnikowa
 b) addycja elektrofilowa
 c) addycja elektrofilowa
 d) addycja elektrofilowa
 e) addycja elektrofilowa
 f) substytucja rodnikowa

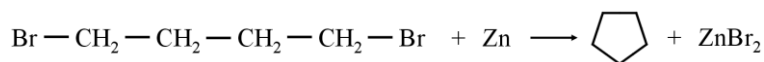
- g) substytucja elektrofilowa

- h) eliminacja

można zwrócić uwagę na reakcję:

- i) eliminacja, synteza Würtza

Zadanie 4.4.

Substrat i powstający produkt w reakcji substytucji nukleofilowej są związkami chiralnymi – można omawiając ten schemat zwrócić uwagę na możliwość przebiegu tej reakcji zgodnie z mechanizmem S_N1 lub S_N2 . Produktami będą dwa alkohole – izomery optyczne.

Reakcja eliminacji może przebiegać zgodnie lub niezgodnie z regułą Zajcewa – także otrzymamy w tej reakcji dwa izomeryczne alkeny.

Zadanie 4.5.

Regułą Markownikowa stosujemy do określania produktu głównego reakcji addycji związku typu H-X (X może być chlorowcem lub grupą -OH) do związku organicznego.

go. Dotyczy ona sytuacji, gdy atomy węgla przy wiązaniu wielokrotnym połączone są z różną ilością atomów wodoru (mają inną rzędowość).

Regułę Zajcewa stosujemy w reakcji eliminacji cząsteczki typu H–X ze związku organicznego. Reguła ta dotyczy reakcji, gdy atomy węgla obok podstawnika wiążą różną liczbę atomów wodoru.

Zadanie 4.6.

Fluorowcopochodne wpływają na powiększenie dziury ozonowej w stratosferze Ziemi. Dzieje się tak, ponieważ takie pierwiastki jak fluor i chlor (które wchodzi w skład np. freonów) niszczą cząsteczki O_3 . Gdy cząsteczki O_3 rozpadają się powstaje tlen atomowy – rodniki (O^*), które niszczą kolejne cząsteczki O_3 . Jest to reakcja łańcuchowa, efektem której jest zmniejszenie stężenia ozonu.

Zadanie 4.8.

Fluorowcopochodne wykorzystujemy, jako ciecze chłodnicze, rozpuszczalniki, środki gaśnicze, tworzywa sztuczne i środki do znieczulania ogólnego. Są także używane w przemyśle barwników i farmaceutycznym.

Niebezpieczeństwa:

Powodują rozpad ozonu (O_3) przez co powiększa się dziura ozonowa. Mogą być szkodliwe dla naszego organizmu – szczególnie dla serca i wątroby. Pod wpływem światła rozpadają się tworząc trujące substancje.